

SIMONE DE BEAUVOIR

ΕΝΑΣ

ΠΟΛΥ

ΓΛΥΚΟΣ

ΘΑΝΑΤΟΣ

Μετάφραση: Γιώργος Ξενάριος

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Την Πέμπτη 24 Οκτωβρίου 1963, στις τέσσερις το απόγευμα, ήμουν στο δωμάτιό μου στο ξενοδοχείο Μινέρβα της Ρώμης. Θα γυρνούσα αεροπορικώς την επόμενη μέρα και τακτοποιούσα τα χαρτιά μου, όταν χτύπησε το τηλέφωνο. Ήταν ο Μποστ από το Παρίσι: «Συνέβη ένα ατύχημα στη μητέρα σας» μου λέει. Τη χτύπησε αυτοκίνητο, σκέφτηκα. Με δυσκολία ανέβαινε στο πεζοδρόμιο, και μόνο με τη βοήθεια του μπαστουνιού της, θα τη χτύπησε λοιπόν κάποιο αυτοκίνητο. «Έπεσε στο μπάνιο κι έσπασε το ισχίο της» μου λέει ο Μποστ, που έμενε στην ίδια πολυκατοικία. Την προηγούμενη μέρα, κατά τις δέκα το βράδυ, καθώς ανέβαινε τις σκάλες μαζί με την Όλγα, είχε δει μπροστά του στα σκαλιά τρία άτομα, μια γυναίκα και δυο αστυνομικούς. «Είναι στο δεύτερο, στον ημιώροφο» τους έλεγε η γυναίκα. Είχε συμβεί τίποτα στην κυρία Μποβουάρ; Μάλιστα. Είχε πέσει. Δύο ολόκληρες ώρες σερνόταν στο πάτωμα πριν καταφέρει να φτάσει στο τηλέφωνο· ζήτησε από μια φίλη της, την κυρία Ταρντιέ, να σπάσουν την πόρτα. Ο Μποστ και η Όλγα συνόδεψαν τους άλλους τρεις ως την πόρτα του διαμερίσματος. Βρήκαν τη μαμά ξαπλωμένη στο πάτωμα, ντυμένη με την κόκκινη ρόμπα της από κοτλέ βελούδο. Η κυρία Λακρουά, η γιατρός που έμενε στην ίδια πολυκατοικία, διέγνωσε κάταγμα ισχίου. Μετέφεραν τη μαμά στο τμήμα επειγόντων περιστατικών του νοσοκομείου Μπουσικό, όπου πέρασε τη νύχτα σ' έναν

μεγάλο θάλαμο. «Αλλά τώρα την πήγα στην κλινική Σ.» μου λέει ο Μποστ. «Εκεί χειρουργεί ο καθηγητής Μπ., ένας από τους καλύτερους ορθοπεδικούς. Η μητέρα σας δεν ήθελε, φοβόταν μήπως σας κοστίσει πολλά. Στο τέλος όμως την έπεισα».

Αχ, μανούλα μου! Πριν από πέντε βδομάδες, όταν είχα γυρίσει από τη Μόσχα, είχαμε φάει μαζί και, ως συνήθως, δεν φαινόταν στα καλά της. Μέχρι πριν από λίγο καιρό καυχιόταν ότι δεν έδειχνε στην ηλικία της. Τώρα όμως δεν γινόταν να λαθέψεις: ήταν μια κουρασμένη, ηλικιωμένη γυναίκα εβδομήντα εφτά χρονών. Η ισχιαλγία, που της είχε παρουσιαστεί αμέσως μετά τον πόλεμο, χειροτέρευε χρόνο με τον χρόνο, παρά τα ιαματικά λουτρά στο Αιξ-λε-Μπεν και τη μασαζοθεραπεία. Ήθελε μια ολόκληρη ώρα για να κάνει τον γύρο του τετραγώνου. Δεν κοιμόταν καλά και πονούσε, παρά τις έξι ασπιρίνες που έπαιρνε κάθε μέρα. Εδώ και δυο τρία χρόνια, πιο πολύ όμως από τον περασμένο χειμώνα, την έβλεπα συνέχεια με μαύρους κύκλους κάτω από τα μάτια, η μύτη της ζαρωμένη, τα μάγουλά της σκαμμένα. Δεν είναι τίποτα σοβαρό, έλεγε ο γιατρός της, ο γιατρός Ντ., κάποια μικροπροβλήματα με το συκώτι και αδράνεια του εντέρου. Της συνταγογράφησε κάποια φάρμακα και μια ειδική μαρμελάδα φρούτων για τη δυσκοιλιότητα. Έτσι, εκείνη τη μέρα δεν μου φάνηκε παράξενο που ένιωθε αδιάθετη, στενοχωρήθηκα μονάχα που είχε περάσει ένα δύσκολο καλοκαίρι. Θα μπορούσε να είχε πάει να μείνει σ' ένα ξενοδοχείο ή σ' ένα από κείνα τα μοναστήρια που φιλοξενούν επισκέπτες για μεγάλο διάστημα, εκείνη όμως

λογάριαζε πως θα την καλούσε, όπως κάθε χρόνο, η ξαδέλφη μου η Ζαν στο Μερινιάκ, στο Σαρασμπέργκεν, όπου έμενε κι η αδερφή μου. Αλλά και στις δύο έτυχαν κάτι αναποδιές. Έτσι, είχε μείνει σ' ένα άδειο Παρίσι, όπου έβρεχε συνέχεια. «Μ' έπιασε κατάθλιψη, εμένα που δεν με πιάνει ποτέ» μου είχε πει. Ευτυχώς, λίγο μετά τη συνάντησή μας, πήγε στην αδερφή μου, στην Αλοσατία, για δυο βδομάδες. Τώρα οι φίλοι της ήταν πίσω στο Παρίσι, επέστρεφα κι εγώ, κι αν δεν είχε πάθει το κατάγμα, θα την έβρισκα σίγουρα ξανανιωμένη και αναζωογονημένη. Η καρδιά της ήταν σε άριστη κατάσταση, η πίεσή της σαν μικρού παιδιού, δεν φοβόμουν καθόλου μήπως της συμβεί κάτι ξαφνικό.

Της τηλεφώνησα στην κλινική κατά τις έξι. Της είπα ότι γύρισα και ότι θα πήγαινα να τη δω. Μου απάντησε με τρεμάμενη φωνή. Ο καθηγητής Μπ. πήρε το τηλέφωνο: θα τη χειρουργούσε το Σάββατο το πρωί.

«Δυο μήνες και δεν μου 'στειλες ούτε ένα γράμμα!» μου είπε όταν πλησίασα το κρεβάτι της. Διαμαρτυρήθηκα: από τότε είχαμε ξαναϊδωθεί και της είχα στείλει και γράμμα από τη Ρώμη. Με άκουσε μα δεν έδειξε να με πιστεύει. Το μέτωπο και τα χέρια της έκαιγαν· το στόμα της, λίγο στραβό, άρθρωνε με δυσκολία τις λέξεις και το μυαλό της ήταν θολωμένο. Η αιτία ήταν άραγε το σοκ από το πέσιμο ή μήπως είχε προηγηθεί κάποιο ελαφρύ καρδιακό επεισόδιο και ακολούθησε το πέσιμο; Ανέκαθεν είχε ένα τικ. (Όχι, όχι ανέκαθεν, πάντως εδώ και πολύ καιρό. Από πότε όμως;) Ανοιγόκλεινε τα μάτια της, ανασηκώνοντας ταυτό-

χρονα τα φρύδια της και ζαρώνοντας το μέτωπό της. Όση ώρα έμεινα εκεί, δεν σταμάτησε ούτε λεπτό αυτή την κίνηση. Κι όταν έκλειναν τα βλέφαρά της, λεία και ολοσπρόγγυλα, σκέπαζαν τελείως τις κόρες των ματιών της. Αργότερα πέρασε ένας από τους βοηθούς, ο γιατρός Ζ.: η εγχείρηση ήταν περιττή, το μηριαίο οστό ήταν στη θέση του· αν αναπαυόταν για τρεις μήνες θα ξανακολλούσε μόνο του. Η μαμά φάνηκε να ανακουφίζεται. Μου διηγήθηκε, ανακατωμένα, τα γεγονότα: την προσπάθειά της να φτάσει στο τηλέφωνο, την αγωνία της, πόσο τη βοήθησαν ο Μποστ και η Όλγα. Όταν την πήγαν στο νοσοκομείο Μπουσικό, είχε μαζί της μόνο τη ρόμπα της, ούτε μία αποσκευή. Την άλλη μέρα η Όλγα της πήγε τα είδη προσωπικής υγιεινής, μια κολόνια και μια ωραία άσπρη πλεχτή ζακέτα. Στις ευχαριστίες της, η Όλγα της απάντησε: «Μα, κυρία, το έκανα γιατί σας αγαπώ». Η μαμά επανέλαβε πολλές φορές με ονειροπόλο και γεμάτο αυτοπεποίθηση ύφος: «Μου είπε: “γιατί σας αγαπώ”».

«Έδειχνε να ντρέπεται τόσο πολύ που μας είχε ανησυχήσει κι ένιωθε τόση ευγνωμοσύνη για όσα κάναμε για κείνη, που σου μάτωνε την καρδιά» μου είπε η Όλγα το βράδυ. Μου μίλησε με αγανάκτηση για τον γιατρό Ντ. Επειδή είχε ενοχληθεί που κάλεσαν τη γιατρό Λακρούα, αρνήθηκε να πάει να δει τη μαμά την Πέμπτη στο νοσοκομείο Μπουσικό. «Είκοσι λεπτά του μιλούσα στο τηλέφωνο» μου λέει η Όλγα. «Έπειτα από ένα τέτοιο σοκ και μια νύχτα ολόκληρη στο νοσοκομείο, η μητέρα σας χρειαζόταν τον γιατρό της, να της τονώσει το ηθικό. Εκείνος όμως δεν

ήθελε ν' ακούσει τίποτα». Η γνώμη του Μποστ ήταν πως η μαμά δεν είχε πάθει εγκεφαλικό. Όταν τη σήκωσε αποκάτω, ήταν λίγο ζαλισμένη, μα είχε πλήρη διαύγεια. Παρ' όλα αυτά, διατηρούσε σοβαρές αμφιβολίες αν θα συνερχόταν σε τρεις μήνες· από μόνο του το κάταγμα του ισχίου δεν είναι πολύ σοβαρό, μα η μακρόχρονη ακινησία προκαλεί έλκη κατάκλισης που, στους ηλικιωμένους, δεν επουλώνονται εύκολα. Η ύπτια θέση καταπονεί τους πνεύμονες κι ο άρρωστος καταλήγει από πνευμονικό οίδημα. Δεν το πήρα κατάκαρδα. Παρά την αδυναμία της να κινηθεί, η μάνα μου κρατούσε ακόμη γερά. Άλλωστε, έτσι κι αλλιώς, ήταν σε ηλικία να πεθάνει.

Ο Μποστ είχε ειδοποιήσει την αδερφή μου, με την οποία μίλησα πολλή ώρα στο τηλέφωνο: «Το περίμενα!» μου λέει. Όταν η μαμά πήγε στην Αλσατία, τη βρήκε τόσο γερασμένη και αδύναμη, που είπε στον Λιονέλ: «Δεν τον βγάζει τον χειμώνα!». Ένα βράδυ τη μαμά την έπιασαν δυνατοί πόνοι στην κοιλιά και παραλίγο να την πάνε στο νοσοκομείο, το πρωί όμως είχε συνέλθει. Κι όταν τη γύρισαν πίσω με το αυτοκίνητο, «καταγοητευμένη και πανευτυχή» –όπως έλεγε η ίδια– από την παραμονή της εκεί, είχε πάρει τ' απάνω της, ήταν δυνατή και χαρούμενη. Ωστόσο κατά τα μέσα Οκτωβρίου, καμιά δεκαριά μέρες πριν από την περιπέτειά της, η Φρανσίν Ντιατό τηλεφώνησε στην αδερφή μου: «Πριν από λίγο γευμάτισα με τη μητέρα σας στο σπίτι της. Ήταν τόσο χάλια, που θεώρησα καλό να σας ειδοποιήσω». Η αδερφή μου, με κάποιο άλλο πρόσχημα, ήρθε αμέσως στο Παρίσι και πήγε τη μαμά σ' έναν ακτινολόγο. Ο γιατρός

της, αφού εξέτασε τις ακτινογραφίες, τη διαβεβαίωσε κατηγορηματικά: «Δεν υπάρχει κανένας λόγος ανησυχίας. Έχει δημιουργηθεί ένα συρίγγιο στο έντερο, που εγκλωβίζει τα περιττώματα και καθιστά δύσκολη την εκκένωση. Επιπλέον, η μητέρα σας τρώει ελάχιστα και κινδυνεύει από αβιταμίνωση, ωστόσο η κατάστασή της δεν εμπνέει ανησυχία». Συμβούλεψε τη μαμά να τρέφεται καλύτερα και της έγραψε κάτι καινούργια φάρμακα, πολύ πιο δυνατά. «Παρ' όλα αυτά, εγώ ανησυχούσα» μου είπε η Πουπέτ. «Ίκτεψα τη μαμά να προσλάβουμε μια νυχτερινή νοσοκόμα. Δεν ήθελε με τίποτα. Δεν άντεχε την ιδέα ότι μια άγνωστη γυναίκα θα κοιμόταν σπίτι της». Συμφωνήσαμε με την Πουπέτ να έρθει στο Παρίσι σε δυο βδομάδες, όταν εγώ θα έφευγα για Πράγα.

Την επόμενη μέρα, το στόμα της μαμάς παρέμενε παραμορφωμένο και η άρθρωσή της διαταραγμένη. Τα μακριά της ματόκλαδα σκέπαζαν τα μάτια της, ενώ κάθε τόσο τα φρύδια της σκιρτούσαν. Το δεξί της χέρι, που πριν από είκοσι χρόνια το είχε σπάσει πέφτοντας από το ποδήλατο, ποτέ δεν είχε αποκατασταθεί τελείως, ενώ το πρόσφατο πέσιμο προκάλεσε σοβαρή βλάβη και στο αριστερό. Και τα δύο τα κουνούσε με δυσκολία. Ευτυχώς που την περιποιούνταν με στοργή και σχολαστικότητα. Το δωμάτιό της έβλεπε σε κήπο, μακριά από τη φασαρία του δρόμου. Είχαν μετακινήσει το κρεβάτι τοποθετώντας το κατά μήκος στον τοίχο, παράλληλα με το παράθυρο, ώστε να μπορεί να φτάνει το επιτοίχιο τηλέφωνο. Το κορμί της, στηριγμένο σε μαξιλάρια, ήταν μάλλον καθιστό παρά ξαπλωμένο, για να μην κου-

ράζονται τα πνευμόνια. Το στρώμα της, φουσκωτό και συνδεδεμένο με μια ηλεκτρική συσκευή, της έκανε μασάζ με δονήσεις, για να αποτρέψει τα έλκη από την κατάκλιση. Κάθε πρωί, μια φυσικοθεραπεύτρια της έκανε μαλάξεις στα πόδια. Οι κίνδυνοι που είχε επισημάνει ο Μποστ έμοιαζαν να έχουν αποτραπεί. Με τη μισοκοιμισμένη φωνή της η μαμά μού είπε πως μια τραπεζοκόμος της έκοβε το κρέας για να τη βοηθήσει να φάει και πως το φαγητό ήταν εξαιρετικό. Ενώ στο Μπουσικό της έδιναν να φάει ωμό λουκάνικο με πατάτες! «Ωμό λουκάνικο σε αρρώστους!» Μιλούσε πιο πληθωρικά απ' ό,τι την προηγούμενη μέρα. Ξαναθυμόταν τις δύο ώρες που, γεμάτη αγωνία, σερνόταν στο πάτωμα προσπαθώντας να φτάσει το καλώδιο του τηλεφώνου για να τραβήξει τη συσκευή προς το μέρος της. «Μια φορά, είχα πει στην κυρία Μαρσάν, που κι αυτή μένει μόνη της: “Ευτυχώς που υπάρχει και το τηλέφωνο”. Κι εκείνη μου είχε απαντήσει: “Δεν αρκεί όμως αυτό, πρέπει και να μπορείς να το φτάσεις”». Η μαμά επανέλαβε με στόμφο πολλές φορές την τελευταία φράση και πρόσθεσε: «Αν δεν κατάφερνα να φτάσω στο τηλέφωνο, ήμουν χαμένη».

Θα μπορούσε άραγε να φωνάξει αρκετά δυνατά για να ακουστεί; Σίγουρα όχι. Φανταζόμουν την απελπισία της. Πίστευε στον Θεό, μα παρά την ηλικία της, τους πόνους και τις αρρώστιες, είχε γαντζωθεί με βία και με πείσμα στα γήινα· όσο για τον θάνατο, απέναντί του ένιωθε μια ζωική αποστροφή. Στην αδερφή μου είχε διηγηθεί έναν εφιάλτη που έβλεπε συνέχεια: «Βλέπω κάποιον να με κυνηγάει, εγώ το βάζω στα πόδια, τρέχω και πέφτω πάνω σ' έναν τοίχο.

Πρέπει να πηδήξω αποπάνω του, μα δεν μπορώ να δω τι υπάρχει από πίσω· με κυριεύει ο φόβος». Μια άλλη φορά της είχε πει: «Ο ίδιος ο θάνατος δεν με φοβίζει, μα φοβάμαι να πηδήξω πάνω από τον τοίχο». Τη στιγμή που σερνόταν στο πάτωμα, νόμιζε πως είχε φτάσει η ώρα να πηδήξει. «Πόνεσες πέφτοντας;» τη ρώτησα. «Όχι. Δεν θυμάμαι. Δεν πόνεσα». Άρα λιποθύμησε, σκέφτηκα. Θυμόταν ότι ένιωσε ίλιγγο. Πρόσθεσε ότι λίγες μέρες πιο πριν, αφού πήρε κάποιο από τα καινούργια φάρμακα που της είχαν δώσει, ένιωσε το έδαφος να φεύγει κάτω από τα πόδια της και μόλις που πρόλαβε να ξαπλώσει στον καναπέ της. Κοίταξα με δυσπιστία τα μπουκαλάκια με τα φάρμακα που είχε ζητήσει στη Μάρθα Κορντονιέ, μια ξαδέλφη μας, νέα κοπέλα, να της φέρει από το σπίτι μαζί με διάφορα άλλα πράγματα. Επέμενε να συνεχίσει να τα παίρνει, μα έκανε καλά;

Ο καθηγητής Μπ. ήρθε να τη δει το απόγευμα και τον ακολούθησα στον διάδρομο. Από τη στιγμή που θα συνερχόταν από το πέσιμο, μου είπε, η μητέρα μου θα περπατούσε όπως και πριν: «Θα μπορέσει να συνεχίσει τη ζωούλα της». Πίστευε μήπως ότι είχε πάθει ανακοπή; Δεν είχε καμιά γνώμη επ' αυτού. Και φάνηκε να σαστίζει όταν τον ενημέρωσα ότι παρουσίαζε εντερικές διαταραχές. Η γνωμάτευση στο Μπουσικό έλεγε ότι είναι κάταγμα ισχίου και τίποτε άλλο. Θα καλούσε κι έναν παθολόγο να την εξετάσει.

«Θα περπατάς ακριβώς όπως και πριν» είπα στη μαμά. «Θα μπορέσεις να συνεχίσεις τη ζωή σου». «Α, δεν ξαναπατάω το πόδι μου σ' αυτό το σπίτι. Δεν θέλω να το ξαναδω στα μάτια μου. Ποτέ ξανά. Για τίποτα στον κόσμο!»

Δεν πεθαίνουμε επειδή κάποτε γεννηθήκαμε ούτε επειδή ζήσαμε ούτε από γηρατειά. Πεθαίνουμε για κάποιον λόγο. Το γεγονός ότι ήξερα πως το τέλος της μητέρας μου, λόγω ηλικίας, ήταν κοντά δεν απάλλυνε καθόλου την οδύνη και την ένταση της φοβερής έκπληξης: είχε ένα σάρκωμα. Ένας καρκίνος, μια ανακοπή, μια πνευμονική εμβολή είναι τόσο βίαια και απρόβλεπτα όσο και το σταμάτημα ενός κινητήρα ενός αεροπλάνου που πετάει. Η περίπτωση της μάνας μου μας καλούσε να είμαστε αισιόδοξοι, αφού, μολονότι ανήμπορη, ακίνητη και μελλοθάνατη, διαβεβαίωνε ότι κάθε λεπτό της ζωής είναι ανεκτίμητο...

Η Simone de Beauvoir δεν έγραψε τίποτα πιο συγκινητικό από αυτό το χρονικό του θανάτου της μητέρας της. Η αγωνία των τελευταίων ημερών, οι κλινικοί εξευτελισμοί μιας περήφανης γυναίκας, οι απροσδόκητες αστραπές της αγάπης και της εχθρότητας στις στιγμές της γαλήνης και του παραληρήματος, όλα λέγονται με μια ανελέητη ευλικρίνεια, αλλά και με τον βαθύ ανθρωπισμό που διακρίνει τη μεγάλη Γαλλίδα συγγραφέα.

ISBN: 978-618-03-3237-7

9 786180 332377

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 83237

metaixmio.gr

ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ
ΚΑΙ ΣΕ

e-book